

El fons documental de la família Rosquellas de Santa Coloma de Farners

XAVIER PÉREZ I GÓMEZ

L'ARXIU Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners conserva des de fa un any un petit, però interessant, fons documental: el de la família Rosquellas de Santa Coloma. Aquest fons, donat per la senyora Maria Camós, és un exemple clar de la importància i riquesa de contingut que poden atresorar els fons personals i patrimonials.

Aquesta documentació abraça el període 1728-1917 i inclou, a més, un lligall corresponent a la família Alomar d'Hostalric, amb la qual estaven emparentats els Rosquellas. Aquests s'instal·laren a Santa Coloma a darreries del segle XVIII, procedents de la població d'Espinelves.

Per què diem que és interessant aquest fons? Per diverses raons, però sobretot perquè conté molta informació sobre la vida social, política i cultural de la Santa Coloma del segle XIX. De fet, són diversos els investigadors que ja han estudiat aquest fons, com és el cas de Josep M. Grau i Roser Puig en el seu estudi sobre els mercats i les fires de Santa Coloma¹ o Narcís Fontanils que treballa sobre la Primera Guerra carlista a Santa Coloma.

Passem seguidament a descriure alguns aspectes d'aquest fons.

Documentació militar i política.

D'entrada, hom troba força documentació pertanyent a Francesc Rosquellas i Alomar, nascut a Santa Coloma el 1802 i de convençuda ideologia liberal. Rosquellas va entrar a l'exèrcit a la primerenca edat de 19 anys, el 1821, com a milicià voluntari i l'any següent ingressà a la companyia de miquelets de Mataró. Participà en el setge de Tarragona

1. J.M. GRAU i R. Puig, «Fires i mercats de Santa Coloma», *Quaderns de la Selva* 6 (1993), p. 163-186

lluitant contra les tropes de l'exèrcit absolutista anomenat «Els cent mil fills de Sant Lluís» i després s'exilià durant un any a França.

El 1833 trobem Francesc Rosquellas com a caporal d'urbans i el 1835, en plena guerra carlina, obté el càrrec de subtenent de cossos francs. En el seu full de servei hi ha anotats tota mena de detalls sobre la seva participació en diverses accions bèl·liques contra partides carlines, algunes de les quals a les rodalies de Santa Coloma. Va ser també comandant d'armes de la capital selvatana i el 1842 se li atorgà un diploma condecoratiu com a reconeixement a «los individuos de la Milicia Nacional que en 1823 abandonaron sus hogares y se incorporaron al Ejército constitucional sosteniendo hasta el fin, con las armas en la mano, la causa de la libertad contra los franceses o los rebeldes».²

El 1845 va deixar definitivament l'exèrcit i la Reina li va concedir el retir amb ús d'uniforme. Entre les fotografies d'aquest fons n'hi ha una que correspon molt probablement a Francesc Rosquellas, on se'l veu vestit de milicià dels cossos francs, amb fusell, barretina, manta en bandolera i espadenyes.

Un document força interessant és l'escrit datat a l'Ajuntament de Santa Coloma el 1842 on es parla dels assassinats comesos pel bandoler Felip, famós guerriller carlí d'aquestes contrades. Dins l'apartat de correspondència hom pot ressaltar una carta escrita per un tal J.M. Martínez des de París el 1867 on s'explica amb força detalls l'intent de sublevació del general Prim a València.³

Pel que fa a la vida política de Santa Coloma, cal destacar la documentació relativa al fill de Francesc, Ramon Rosquellas i Polls, cafeter, estanquer i polític local, que va distingir-se sempre pel seu suport als liberals, la qual cosa el va dur a formar part de l'Ajuntament el 1868, del qual fou nomenat «segon alcalde» per la Junta Revolucionària de la província de Girona.⁴ El trobem també com a regidor els anys 1890-91.

Cafè, casino, estanc i estafeta de correus.

Aquest fons ofereix molta i diversa informació sobre el cafè-casino, l'estanc i l'estafeta de correus de Santa Coloma, regentats per la família Rosquellas durant la segona meitat del segle XIX.. El negoci del cafè-fonda i estanc fou iniciat pel ja conegut Francesc Rosquellas el 1847,

2. AHCSCF. Fons Rosquellas. Diploma de 1842. 1. 2. 4

3. AHCSCF. Fons Rosquellas. Correspondència, 4. 2. 08

4. AHCSCF. Fons Rosquellas. 1. 4. 2

un cop va retirar-se de l'exèrcit. El 1864 el seu fill Ramon fou nomenat director del Teatre Casino «La Unión» i al cap de sis anys s'aprovà el reglament del casino «La Unión Farnense».

També es pot estudiar la llista de socis fundadors de l'anomenat «Círculo La Unión Farnense» del 1887, documentació de la Germandat de Santa Coloma o els estatuts impresos de la Societat Cooperativa Mutual «Resurgimiento» que daten de 1917.⁵

És curiós observar la concentració de diversos negocis en mans d'una mateixa família, ja que a més del cafè, estanc i correus, el 1882 Ramon Rosquellas va fer-se agent de la companyia d'assegurances La Catalana i tres anys després, el 1885, fou nomenat recaptador de tributs i contribucions de l'Ajuntament colomenc. Cal dir, però, que l'existència d'establiments tan polivalents (botiga, bar, correus, etc.) era un fenomen prou normal als pobles fins fa relativament unes quantes dècades.

Cal assenyalar també l'existència de dues partitures musicals manuscrites, que es tocaven segurament als espectacles i balls del casino. Es tracta de les peces titulades «El Destino. Canción española para canto y piano» i el «Rigodón coreado».

Tota aquesta documentació, doncs, ens dóna una visió àmplia de la vida social i cultural de la Santa Coloma decimonònica.

Receptes i remeis.

En la documentació relativa al cafè dels Rosquellas apareixen diverses llibretes de receptes i remeis datades entre 1842 i 1844. Les llibretes en qüestió contenen receptes per fer tota mena de licors, xarops, gelats, dolços, torrons, rosquilles, massapà i també ratafia i rom entre d'altres.⁶ Entre els licors i xarops cal destacar el «Perfecte amor», l'«Oli de Venus» i licors de cafè, llimona, menta o canyella, i entre els gelats els de xufles, llimona i llet.

Vegem una de les receptes dedicades a la ratafia:

«Ratafia de nueces:

2 porrones de aguardiente, 2 docenas de nueces verdes que la cáscara no sea hecha; se pone en infusión con dos nueces moscadas, 1/2 cuarto de onza de canela Holanda picada, algunos clavos enteros, 2 libras de azúcar y se filtra.»

⁵ AHCSCF. Fons Rosquellas. 4. 2

⁶ AHCSCF. Fons Rosquellas. 3. 6 al 3. 9

És interessant també la recepta de les rosquilles de massapà:

«Modo de fer rosquillas de massepà.

Se agafaran quatre lliuras de atmellas y mòltas a la pedra de fer xacolata han de ser paladas y ben finas, después s'i barrexaran quatre lliuras de asucra blanch floret y ben sec y un poch de esència de llimó o escorsa. Después dita pasta as fica dintra la xaringa y as fan las rosquillas a la mida que se bol, y as pòsan a sobra las llamas y as pòrtan al forn a coura. Advertim que ha de ser después de haber tret lo pa del dit forn».

Pel que fa als remeis en trobem alguns de certament curiosos com el «Vinagre dels quatre lladres», indicat contra el còlera, el tifus, la verola i altres malalties contagioses; també es descriu la composició de l'aigua per conservar la dentadura, el licor anticòleric, remeis contra tumors, mal de ventre, cremades, mals de cap o crup. Com a exemple esmentarem el remei per als ulls escaldats:

«Durante algunos días se va a una huerta con un trapito fino de hilo, y con el rocío que cae a las coles durante la noche se lava los ojos con aquella agua»

(Fons Rosquellas, 3.9)

En definitiva, doncs, aquest fons documental ofereix, com podem comprovar, tot un ventall de possibilitats per estudiar temes molt diversos. A l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners podreu completar aquesta informació amb la documentació procedent de l'Ajuntament colomenc, recentment inventariada, o amb d'altres fons d'un interès similar.

FONS FAMÍLIA ROSQUELLAS (Santa Coloma de Farners)

INVENTARI

Descripció	Dates	Sig. Top.
1. DOCUMENTACIÓ FAMILIAR		
1.1 Correspondència:		
- Rafael Nuno a Ignàsia Rosquellas, Barcelona	07.06.1821	4.13
- Mercè Suñé a Francesc Rosquellas, Girona	21.04.1863	3.4.02
- Mercè Suñé a Francesc Rosquellas, Girona	22.04.1863	4.13
- Carta de JM. Martínez explicant l'intent de sublevació del general Prim a València, París	19.09.1867	4.2.08
- L'alcalde de Santa Coloma a Ramon Rosquellas	03.02.1867	4.13
- Josep Guàrdia a Ramon Rosquellas, Lleida	09.05.1876	4.2.08
- Ferran ¿Rosquellas? a son cosí, Barcelona	18.11.1872	3.4.02
- Ferran ¿Rosquellas? a son cosí, Barcelona	09.07.1877	3.4.02
- Sebastià Ferrer a Ramon Rosquellas, Barcelona	26.07.1881	4.2.08
- Vicenç Tudela a Ramon Rosquellas, Xàtiva	20.11.1882	3.4.02
- L'alcalde de Santa Coloma a Ramon Rosquellas	31.01.1883	4.13
	09.02.1883	4.13
	01.12.1883	4.13
- Eduard Corominas a Ramon Rosquellas, Cuba	30.04.1892	3.4.02
1.2 Escriitures i documents d'herència:		
1.2.1 Capítols matrimonials:		
- Entre Josep Tort i Alomar i Rosa Galceran	1808	2.1.1
- Entre Francesc Rosquellas i Caterina Polls	1828	1.3.03
- Entre Francesc Rosquellas i Maria Vidal	1829	1.3.03
1.2.2 Testaments:		
- Clàusula del testament de Francesca Alomar, muller de Ramon Rosquellas.	1809	2.1.1
- Test. de Francesc Tort i Alomar	1809	2.1.2.2
- Test. de Maria Oliveras	1810	1.3.02
- Test. de Francesc Rosquellas	1820	2.1.2.2
- Test. de Maria Vidal de Rosquellas	1826	2.1.2.2
- Test. d'Antoni Polls, Breda	1840	1.3.02
- Auto relatiu a Francesc Rosquellas, intestat	1870	1.3.01
- Test. de Ramon Rosquellas	1906	1.3.02
- Test. de Josep Tort i Alomar	s.d.	2.1.1

1.3 Documentació militar:		
1.3.1 Doc. de Francesc Rosquellas, subtinent de les Companyies Franques	1827-1858	1.2.1 - 1.2.4
1.3.2 Doc. de Francesc Puig	1823-1831	1.2.5
1.3.3 Doc. diversa:		
- Ban convidant a l'allistament a les Companyies Franques	1835	1.2.6
- Correspondència del Comandant d'armes de Santa Coloma de Farners	1840	1.2.7
- Escrit sobre els assassinats comesos per un tal Felip (bandoler carlí?)	1842	1.2.8
- Doc. de Josep Pla, milicià del Batalló de tiradors de Santa Coloma de Farners	1855	1.2.9
1.4 Documentació política:		
1.4.1 Ajuntament de Santa Coloma de Farners:		
- Doc. de Ramon Rosquellas com alcalde i regidor de l'Ajuntament	1868-1891	1.4.2
- Comptes i pressupost Ajuntament	1890-1891	3.4.08 3.4.09
1.4.2 Documentació electoral:		
- Fitxa empadronament sufragi universal	1869	1.4.2
- Llista presidents govern	1834-1869	4.2.10
- Propaganda candidats Díaz i Rodés	1881	4.2.09
- Eleccions diputat provincial: dos candidats de Lloret. Triomf de Lluch	1886	1.4.1
1.5 Doc. familiar diversa:		
- Despeses funerals Francesc Rosquellas	1820	3.4.04
- Doc. Pere Vilà i Maria Climent	1843-1870	1.3.09
- Doc. Ramon Rosquellas (escrits, poemes, cartes)	1852-1854	2.2
- Certificat defunció Josep Rosquellas Polls (Guadalupe, La Havana)	1854	4.2.7
- Acord sobre tutela de Carolina Vidal	1860	4.2.7
- Despeses enterrament Josep Vilà	1874	1.3.07
- Cèdules personals família Rosquellas-Vila	1874-1896	3.4.07 4.13
- Certificat mèdic de Ramon Rosquellas	1882	1.4.2
- Poemes de Ferran Rosquellas (Montevideo)	1883-1886	4.10
- Arbre genealògic família Rosquellas-Polls	s. d.	1.3.13

2. DOCUMENTACIÓ PATRIMONIAL

2.1 Inventaris:

- Inv. dels béns de Jaume Tort i Alomar, Hostalric 1799 2.1.1
- Inv. dels béns que foren de Francesc Rosquellas 1820 2.1.2.1
- Relació de béns de Ramon Rosquellas com a hereu del difunt Francesc Rosquellas 1870 1.3.01

2.2 Transferències de propietat i actes que se'n deriven:

- Escritures notariales de compra-venda de terres, èpoques i deutoris de la família Rosquellas de Santa Coloma de Farners 1745-1891 1.3.01
2.1.2
- Escritures notariales de compra-venda de terres, èpoques i deutoris família Alomar, Hostalric 1728-1821 2.1.1

2.3 Impostos:

- Antics rebuts de la contribució d'Hostalric 1818-1821 2.1.1
- Càrregues sobre les finques de Ramon R. 1870 1.3.01
- Certificat relatiu a la contribució, Santa Coloma 1871 1.3.01
- Declaració de finques rústiques de Ramon R. 1879 1.3.08
- Impost de la cèdula personal 1884-1885 4.9

2.3 Incidències en la propietat:

- Incendi de la casa de Breda 1887 4.2.5
- Expropiació forçosa d'una finca dels hereus de Ramon Rosquellas per a la construcció de la carretera d'Hostalric a Sant Hilari 1910 1.3.11

3. ADMINISTRACIÓ ECONÒMICA

3.1 Cafè-Casino de Santa Coloma de Farners

3.1.1 Administració general:

- Llicència d'obertura de la Fonda-Cafè a favor de Francesc Rosquellas 1847 2.1.2.4
- Nomenament de Ramon Rosquellas com a director del Teatre Casino La Unió 1864 1.4.2
- Reglament del Casino «Unión Farnense» 1870-1891 1.3.05
- Doc. relativa al Cafè-Casino 1870-1884 4.2.2
- Formació de societat entre F. Fontdevila i Ramon Rosquellas per portar el cafè 1891 4.6

3.1.2 Comptes del cafè i botiga:

- Comptes de la botiga 1831-1834 2.1.2.5
- Llibreta de preus de gèneres corrents 1847-1868 1.1
- Despeses organització de balls 1850-1853 1.1
- Gèneres que deu Francesc Rosquellas 1852-1853 2.1.2.5

- Comptes del cafè-botiga	1852-1853	3.4.01
- Llibreta de deutes de clients del cafè	1867-1880	4.1
- Factures de diversos industrials	1874-1882	4.2.4
- Llibreta amb noms de clients i comptes	1876-1879	3.3
<i>3.1.3 Receptes gastronòmiques:</i>		
- Receptes d'orxata, aigua per glopejar, tintes de colors...	s.d.	3.6
- Llibreta de receptes de licors, xarops i gelats	1842	3.7
- Llibreta de recepta de licors, dolços i torrons	1844	3.8
- Llibreta de receptes de ratafia, mantecats i diversos remeis	s.d.	3.9
<i>3.2 Estanc segon de Santa Coloma de Farners</i>		
- Nomenament de Francesc Rosquellas com estanquer	1847	1.4.2
- Títol d'estanquer de Francesc Rosquellas	1847	3.5.1
- Informació sobre diversos negociants de Santa Coloma enviada per F. Rosquellas com a estanquer	1848	3.5.1
- Certificacions d'efectes de l'estanc	1853	3.5.2
- Ofici de l'Ajuntament de Santa Coloma comunicant que a la població sols poden haver dos estancs	1865	3.5.1
<i>3.3 Estafeta de correus</i>		
- Nomenament de Ramon Rosquellas com administrador de l'estafeta de correus de Santa Coloma	1868	1.4.2
- Ordre traspasant a Salvador Lluch l'estafeta	1869	1.4.2
- Nomenament de Ramon Rosquellas com a interí de l'estafeta de correus	1873	1.4.2
<i>3.4 Recaptació de tributs</i>		
- Nomenament i certificats de Ramon Rosquellas com a recaptador de tributs	1885	1.4.2
- Dipòsit de fiances	1888, 1890	1.4.2
- Comunicacions sobre recaptació	1885-1888	1.4.3
- Recaptació diària de la contribució a Santa Coloma de Farners	1885-1888	2.3
- Taules de recàrrecs per als contribuents	1886	2.3
- Catàlegs impresos per al cobrament de la contribució	1884-1888	2.3
<i>3.5 Agència d'assegurances</i>		
- Nomenament de Ramon Rosquellas com a agent de la companyia la Catalana	1882	1.4.2
- Pòlisses i doc. diversa	1874-1899	4.2.3

3.6 Comptabilitat familiar

- Rebutis de Francesc Rosquellas	1810-1826	3.4.03 4.13
- Nota dels deutes	1815	2.1.2.1
- Rebutis despeses família Rosquellas	1820-1854	2.1.2.5
- Rebutis i comptes de Francesc Rosquellas	1832-1850	3.4.05
- Rebutis	1846	2.2.1.7
- Rebutis i comptes	1857-1881	4.2.6
- Factures i rebutis	1874-1877	3.4.06
- Comptes despeses diverses	s.d.	1.3.12

3.7 Crèdit i endeutament

- Compromís per a pagar un censal	1768	2.1.1
- Encarregament d'un censal	1772	2.1.1
- Encarregament d'un censal	1776	2.1.1
- Encarregament d'un censal	1801	2.1.2.1
- Conveni entre Francesc Rosquellas i la comunitat de preveres d'Hostalric sobre censals	1849	1.3.01
- Insolutumdació d'Antoni Polls a Eudald Muñoz	1866	1.3.01
- Préstec fet a F. i R. Rosquellas per J. Carrera	1866	1.3.01
- Préstec fet a F. i R. Rosquellas per F. Barber	1867	1.3.01
- Insolutumdació de F. Rosquellas	1867	1.3.01
- Lletres de canvi de Ramon Rosquellas	1881-1883	3.1
- Constitució d'hipoteca per R. Rosquellas	1885	2.1.2.1
- Cancel·lació d'hipoteca	1887	1.3.01
- Redempció d'un cens	1887	1.3.01
- Pagament d'un préstec	1901	3.4.11

4. DOCUMENTACIÓ JUDICIAL

- Plet entre Maria Alomar i Joan Framis pel pas per propietats d'aquesta	1770-1771	2.1.1
- Reclamació contra el ban que prohibeix transitar per terres de J. Alomar	1773	2.1.1
- Sentència contrària a Joan Framis	1775	2.1.1
- Despeses pel procés incoat contra Jaume Alomar	1776	2.1.1
- Instrucció feta per J. Alomar en la causa contra Serra i Lloreta	s.d.	2.1.1
- Informacions relatives al plet de Maria Alomar contra Serra	1778-1779	2.1.1
- Causa contra Jaume Tort Alomar instada per Josep Mota d'Hostalric	1783-1792	2.1.1
- Notificació a Francesc R. de l'advocat de M. Rosa Alomar	1833	2.1.2.3
- Causa entre M. Rosa Alomar i Francesc Rosquellas	1834	2.1.2.3

- Plet de Breda entre Antoni Polls i els Rosquellas 1834 2.1.2.3
- Adjudicació judicial a favor de Francesc R. en el plet que mantenia amb Antoni Polls 1866 2.1.2.3
- Judici de desnonament contra Ramon Rosquellas incoat per Magdalena Cuadras 1885 4.3
- Plet entre Ramon Rosquellas i Antoni Polls s.d. 4.3

5. DOCUMENTACIÓ D'ASSOCIACIONS

5.1 «Círculo La Unión Farnense»

- Doc. del casino «Unión Farnense» 1870-1891 1.3.05
- Reglament general del C.U.F. 1887 4.6
- Llista de socis fundadors 1887 4.6
- Reglament general del C. «Unión Farnense» 1894 4.6
- Paper oficial del «Círculo la Unión Farnense» s.d. 4.7

5.2 Germandat de Santa Coloma

- Certificats mèdics de membres de la Germandat 1878 2.2.2
- Certificats d'estades de membres de la Germandat als banys de Caldes de Malavella i Santa Coloma 1878 2.2.3

5.3 Societat Cooperativa Mutual «Resurgimiento» (de Santa Coloma de Farners)

- Estatuts impresos 1917 4.8

6. IMPRESOS

- Ban imprès de l'Ajuntament de Girona convidant a l'allistament a les companyies franques 1835 1.2.6
- Observacions sobre la desamortització 1855 2.2.4
- Invitació primera Missa Mn. Narcís Fàbregas 1864 2.2.4
- Invitació primera Missa Mn. Salvi Canaleta 1868 2.2.4
- Invitació als funerals del general Prim 1870 2.2.4
- Felicitació de Nadal del serè s.d. 2.2.4
- Invitació casament Joaquim Almar i Francesca Fàbregas s.d. 2.2.4
- Taula de pesos i mesures tradicionals i la seva equivalència amb el sistema decimal s.d. 2.2.4
- Butlletí de Sant Josep, núm. 17 s.d. 2.2.4
- Sainete «El page de la llave» s.d. 2.2.4

7. BIBLIOTECA

- Josep Anselm Clavé: «*Flores de estío*». Barcelona: Impremta de N. Ramírez, 1861 (2n ed.), 195 p.
- M. C. Dosílovo: «*El Dengue. Manual del juego del tresillo*». Madrid: Hijos de J. A. García, 1890. 372 p.

8. PARTITURES MUSICALS

- «El Destino. Canción española para canto y piano»,
partitura manuscrita, per Ramon Serch 4.5.1
- «Rigodón Coreado». Partitura manuscrita anònima 4.5.2

9. FOTOGRAFIES

- Àlbum fotogràfic amb 12 fotografies de finals segle XIX,
9 homes i 3 dones.
Sols hi ha dues identificades: -Florentí Vilà Climent
-Ramon Rosquellas 1.5

Francesc Rosquellas va participar en la primera guerra carlina amb els graus de caporal d'urbans i subtinent de cossos francs. En aquesta fotografia el veiem amb l'uniforme de la milícia urbana. Foto: Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners.

Ramon Rosquellas, propietari del cafè del Casino de Santa Coloma de Farners a les darreries del segle XIX. Foto: Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners

FELICITACION.

Todo el año con desvelo
 Que llueva ó que rujan el trueno,
 Que esté nublado ó sereno
 De noche en la calle velo.
 Y vigilo con anhelo
 Todo rincón toda puerta,
 Y si alguna hallo abierta
 Aviso á la brevedad:
 Para la seguridad
 A toda hora estoy alerta.

A mas yo de vigilar
 Todo ríñon ó portal,
 También llamo puntual
 Al que quiere madrugar
 En fin, soy auxiliar
 En toda necesidad
 Si acaso la vecindad
 Cualquier cosa necesita,
 Voy á donde se me invita
 A cumplir su voluntad.

La venida del Señor
 Gozad con dicha y contento,
 Y riquezas en aumento
 Os desea un servidor.

El Sereno del Barrio.

Véase en la Litografía de P. Colom Cármen 33. 24. 73

Felicitació de Nadal del vigilant nocturn. Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners. Fons Rosquellas.